

Eindverslag Onderzoek hoogbegaafde volwassenen en de Wmo

Medio 2022 ontstond het idee om te gaan onderzoeken hoe de zorg die geboden wordt vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (Wmo) aansluit bij de hulpvragen van hoogbegaafde volwassenen. Hypothese was dat de geboden ondersteuning mogelijk niet altijd voldoende aansluit bij de eigenheid van de hoogbegaafde hulpvrager. Daarnaast leefde de vraag of Hoogbegaafd in Bedrijf Wmo-ondersteuning (individuele begeleiding) zou kunnen gaan bieden op landelijk niveau. Daarbij zou Hoogbegaafd in Bedrijf fungeren als paraplu, met daaronder verschillende ZZP'ers die begeleiding aan hoogbegaafde volwassenen kunnen bieden.

Verkenkend onderzoek – aanbestedingen en subsidies

Er heeft verkenkend onderzoek plaatsgevonden waarbij in kaart is gebracht hoeveel samenwerkingsverbanden er zijn en hoe de aanbestedingsprocedures er uitzien. Nederland kent 345 gemeentes. Er zijn ongeveer 24 samenwerkingsverbanden Sociaal Domein. De minimumeisen bij het inkopen van zorg in het Sociaal Domein zijn vastgelegd in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015. Gemeentes geven hier verder zelf invulling aan. Gunningscriteria en criteria met betrekking tot kwaliteitsborging kunnen daarom per gemeente verschillen.

Vervolgens is gekeken naar de aanbestedingsprocedures, inkooprondes en inschrijfmomenten bij een aantal gemeentes in de regio (Ede, Arnhem, Wageningen, Utrecht). Er bleek bij geen van de gemeentes een tussentijdse instroommogelijkheid te zijn (bron: www.tenderned.nl).

We hebben geen subsidiemogelijkheden (ESF, ZON) kunnen vinden die passen bij het onderzoek zoals Hoogbegaafd in Bedrijf dit voor ogen heeft.

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (Wmo)

De Wmo regelt hulp en ondersteuning voor inwoners zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij. De Wmo is een kaderwet, dat wil zeggen dat de grote lijnen zijn vastgelegd in de wet. Een gemeente mag zelf invullen hoe ze deze wet uitvoert. Hierdoor kunnen toegang en uitvoering van de Wmo per gemeente enigszins verschillen. Hoe een gemeente invulling geeft aan de Wmo, wordt vastgelegd in de gemeentelijke Wmo verordening.

Het aanvragen van hulp en ondersteuning vanuit de Wmo wordt geregeld via het Wmo-loket van iemands gemeente. Dit kan online, telefonisch of per e-mail. Na de melding volgt een zogenaamd keukentafelgesprek. Tijdens het gesprek wordt in kaart gebracht welke problemen door de inwoner worden ervaren en wat nodig is om deze problemen op te lossen. Daarbij wordt ook gekeken in hoeverre iemand zelfstandig is (eigen kracht) en wat familie en naasten voor iemand kunnen betekenen. Ook gaat de gemeente na of er geen andere instantie of wet is op basis waarvan de voorziening kan worden geregeld. Veel voorzieningen en hulpvormen worden namelijk vergoed op basis van een andere wet, zoals de Zorgverzekeringswet, Wet Langdurige Zorg of via het UWV. Wanneer duidelijk is dat er inderdaad een hulpvraag ligt waarvoor de Wmo dient te compenseren, zijn de mogelijkheden:

- Ambulante individuele begeleiding
- Groepsbegeleiding (dagbesteding)
- Een combinatie van beide

Zorg in Natura of PGB

Als gevolg van de decentralisatie werkt elke gemeente met andere gecontracteerde zorgaanbieders. De ingekochte zorg wordt dan in natura geboden. Bij de gecontracteerde zorgaanbieder zit niet altijd een zorgaanbieder die kan aansluiten bij een specifieke cliënt. Wanneer een cliënt kiest voor een zorgaanbieder die niet gecontracteerd is, is het mogelijk om de zorg te financieren in de vorm van een persoonsgebonden budget (PGB). Met een PGB kan zelf zorg en ondersteuning worden ingekocht. Bij het beheren van een PGB behoren verplichtingen en vaardigheden. De gemeente controleert of de cliënt hieraan voldoet.

Elke gemeente heeft maximale uurtarieven vastgesteld voor formele en informele zorgverleners. Tarieven kunnen dus per gemeente verschillen. De tarieven die gemeentes betalen aan professionele zorgaanbieders, komen zelden in de buurt van het uurtarief dat de zorgaanbieder rekent. Reistijd en tijd die nodig is voor administratie en dossierverwerking is niet verdisconteerd in het tarief. Dit geldt voor zowel Zorg in Natura als PGB. Een PGB heeft als voordeel dat de hulpzoeker kan kiezen voor een zorgaanbieder buiten de eigen gemeente of regio. Nadeel is dat het vergoede uurtarief in vrijwel elke gemeente fors lager ligt dan het werkelijke uurtarief. Het verschil plus de reiskosten zijn dan voor eigen rekening van de cliënt. Omdat cliënten vaak langdurig beperkingen ervaren eer zij bij hun gemeente aankloppen, en niet zelden al langere tijd geen werk meer hebben, zijn die kosten voor veel cliënten niet haalbaar.

Begeleiding, coaching of behandeling

Vanuit de Wmo worden de volgende doelen/resultaten gekoppeld aan hulpvragen: activeren/ motiveren, structuur/overzicht aanbrenge(n), aanbrenge(n) en bewaken van de balans tussen inspanning en ontspanning, herkennen van en omgaan met overprikkeling, grenzen (h)erkennen en aangeven, sociale contacten leggen en onderhouden, omgaan met en voorkomen van conflicten (met arts, begeleider, collega's), zinvolle daginvulling vinden.

Het onderscheid tussen begeleiding, coaching en behandeling is vaak vaag of er is sprake van overlap. Coaching is veelal een grijs gebied. Afhankelijk van de hulpvraag en de aanpak die de coach hanteert, kan dit onder behandeling of begeleiding vallen. Gemeentes kunnen verschillen in hun opvatting hierover. Zodra coaching of begeleiding een therapeutisch karakter heeft, wordt dit vanuit de Wmo gezien als behandeling. Behandeling wordt vergoed vanuit de Zorgverzekeringswet (Zvw), deze is voorliggend aan de Wmo.

Met welke hulpvragen komen hoogbegaafde volwassenen bij de Wmo

Op basis van contact met een paar Wmo consulenten is een voorlopige voorzichtige inventarisatie gemaakt van de hulpvragen waarmee hoogbegaafde volwassenen zich melden bij de Wmo. Te denken valt aan burnout, depressie, angst-/panieklachten, problemen met aanbrenge(n) en behouden van overzicht in het dagelijks leven, behandeling en/of psycho-educatie heeft niet het gewenste effect gehad. In deze laatste groep is vaak meer aan de hand dan alleen hoogbegaafdheid. Om een beter beeld te krijgen van de hulpvragen en om te toetsen of onze hypothese correct is, werd besloten om focusinterviews te gaan houden met zowel Wmo consulenten als begeleiders/hulpverleners die vanuit de Wmo ondersteuning bieden.

Focusinterviews

Een oproep van de onderzoekers binnen het netwerk op LinkedIn en Facebook heeft middels een reactieformulier 41 reacties opgeleverd. Opvallend is dat slechts 7 Wmo consulenten reageerden. In december 2022 is een e-mail gestuurd naar de respondenten met de aankondiging dat focusinterviews zullen gaan plaatsvinden.

Ter voorbereiding zijn vragen voor de interviews opgesteld en is een opzet/structuur voor de interviews gemaakt. Hierbij is gebruik gemaakt van het document 'gezond-leven-2018 -eerste-hulp-bij-focustroepen.pdf'. Tegelijkertijd zijn opleidingsinstituten (HAN, CHE) benaderd voor de mogelijke inzet van studenten bij het onderzoek (interviews voorbereiden en afnemen, uitwerken van de resultaten). Dit zou onderdeel kunnen zijn van een afstudeerproject.

Het is niet gelukt om afstudeerders te krijgen voor het project. Besloten werd daarom dat de onderzoekers de interviews zelf zouden gaan voorbereiden en afnemen.

Bewustzijn creëren en kennis verspreiden

Er is contact gelegd met Kenniscentrum Sociaal Domein en BPSW de landelijke beroepsvereniging van professionals in sociaal werk. Helaas wilde BPSW geen informatie verstrekken zonder eerst zelf van inhoudelijke informatie over het onderzoek voorzien te worden.

Kenniscentrum Sociaal Domein is initiatiefnemer van WMO Consulenten Nederland. WMO Consulenten Nederland wil een beroepsvereniging oprichten. Inmiddels is er een landelijk register met meer dan 900 aangesloten Wmo consulenten. Lidmaatschap is voornamelijk op vrijwillige basis. WMO Consulenten Nederland organiseert 2 keer per jaar een nationale bijscholingsdag voor Wmo consulenten. Omdat dit een passend medium lijkt te zijn om meer aandacht voor de hoogbegaafde hulpzoeker binnen de Wmo te vragen, hebben we in kaart gebracht wat de criteria zijn voor standhouders en workshopaanbieders.

Het magazine WMO Doen staat volledig in het teken van de Wmo. Het staat vol nieuws, achtergronden, opinies, interviews en verhalen uit de praktijk. Het magazine verschijnt 3x per jaar en heeft een oplage van 1200-1500 per uitgave. Doelgroep is de landelijke overheid, gemeenten en professionals binnen het Sociaal Domein. Onderzocht is hoe een artikel tot stand komt en of Hoogbegaafd in Bedrijf binnen de doelgroep kan vallen. Dit is mogelijk het geval, bij interesse kan dit worden besproken met de contactpersoon bij WMO Consulenten Nederland.

Conclusie

Hoogbegaafd in Bedrijf is een maatschappelijk betrokken onderneming maar het is een commerciële dienstverlener waar dienstverlening minimaal kostendekkend dient te zijn om de continuïteit van de organisatie te kunnen waarborgen. We hebben moeten vaststellen dat het idee om Wmo-ondersteuning gaan bieden vanuit Hoogbegaafd in Bedrijf niet economisch levensvatbaar is.

Gemeentes en/of samenwerkingsverbanden hanteren elk hun eigen regels, inkoopbeleid en bestedingsprocedures. Er kan geen sprake zijn van landelijke zorgovereenkomsten. Deze decentralisatie staat haaks op de werkwijze van Hoogbegaafd in Bedrijf. Het doel van Hoogbegaafd in Bedrijf is immers om middels een landelijk aanbod zoveel mogelijk cliënten te kunnen bedienen.

De uurtarieven die gemeentes bieden liggen bovendien veel lager dan de uurtarieven van de meeste zorgaanbieders. Daarnaast kunnen reistijd en administratieve tijd niet worden gedeclareerd. Dit alles biedt geen ruimte voor een kostendekkende dienstverlening voor Hoogbegaafd in Bedrijf.

Het verspreiden van kennis over hoogbegaafdheid binnen het Sociaal Domein middels workshops of e-learning is niet voldoende kostendekkend. Wanneer het gaat om 'awareness' kweken en kennis verspreiden binnen de hulpverlening en de Wmo, lijkt dit bij uitstek een taak die past bij een organisatie als het Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen (IHBV).

Omdat het niet haalbaar blijkt om vanuit Hoogbegaafd in Bedrijf in zee te gaan met gemeentes en zelf Wmo-ondersteuning te gaan bieden en omdat ook het verspreiden van kennis op dit gebied niet binnen de taken van Hoogbegaafd in Bedrijf valt, is besloten om het onderzoek stop te zetten. Respondenten zijn hierover per e-mail geïnformeerd.

Namens Hoogbegaafd in Bedrijf,

Paula van Huijstee

Esma Najjar

Rianne van de Ven